

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
Департамент освіти Сумської обласної державної адміністрації
Інститут педагогіки НАПН України
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України
за участю

Національний Еразмус+ офіс в Україні
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
Київський університет імені Бориса Грінченка
Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
Державна установа «Палац дітей і молоді «Золак» м. Мінська», Білорусія
Казахський національний університет ім. аль-Фарабі, Казахстан
Ферганський державний університет, Узбекистан
Harbin University, China
University of Warmia and Mazury in Olsztyn, Poland
European Regional Academy in Armenia, Armenia
All Nations University College, Ghana
Velzys gymnasium, Lithuania
Oekraiense School, Netherlands
Technical University of Moldova, Moldova

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ВИЩОЇ ОСВІТИ: ГЛОБАЛЬНИЙ, ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ ВИМІРИ ЗМІН

Матеріали VI Міжнародної
науково-практичної конференції
Том 1

23–24 квітня 2020 року

*До 90-тої річниці кафедри педагогіки
Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка*

Суми
Видавництво СумДПУ імені А. С. Макаренка
2020

Ministry of Education and Science of Ukraine
Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko
Department of Education of Sumy Regional State Administration
Institute of Pedagogics of NAPS of Ukraine
Institute of Pedagogical Education and Adult Education of NAPS of Ukraine

with participation of

National Erasmus+ office in Ukraine

The state institution "South Ukrainian national pedagogical university named after K. D. Ushynsky"

Zhytomyr State University named after Ivan Franko

Poltava National Pedagogical University named after V. G. Korolenko

Borys Grinchenko Kyiv University

Sumy Regional Institute for Postgraduate Pedagogical Education

The state institution "Palace of Children and Youth "Zolak" Minsk, Belarus

Kazakh National University named after al-Farabi, Kazakhstan

Ferghana State University, Uzbekistan

Harbin University, China

University of Warmia and Mazury in Olsztyn, Poland

European Regional Academy in Armenia, Armenia

All Nations University College, Ghana

Velzys gymnasium, Lithuania

Oekraïense School, Netherlands

Technical University of Moldova, Moldova

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

**INNOVATIVE DEVELOPMENT
OF HIGHER EDUCATION: GLOBAL, EUROPEAN AND NATIONAL
DIMENSIONS OF CHANGE**

PROCEEDINGS

of VI International scientific-practical conference

Volume 1

23-24 April 2020

To the 90th Anniversary of the Chair of Pedagogics
Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko

Sumy

Publishing house of Sumy SPU named after A. S. Makarenko

2020

УДК 378.091:001.895](477:4)(063)

I 66

*Рекомендовано до друку вченою радою
Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка
(протокол № 9 від 02.04.2020 р.)*

Редакційна колегія:

А. А. Сбруєва – доктор педагогічних наук, професор (**відповідальний редактор**);

М. А. Бойченко – доктор педагогічних наук, доцент;

Т. М. Дегтяренко – доктор педагогічних наук, професор;

С. Б. Кузікова – доктор психологічних наук, професор;

Г. Ю. Ніколаї – доктор педагогічних наук, професор

О. І. Огієнко – доктор педагогічних наук, професор;

О. Г. Козлова – кандидат педагогічних наук, професор;

С. М. Кондратюк – кандидат педагогічних наук, професор;

Н. М. Павлушенко – кандидат педагогічних наук, доцент;

А. О. Поляничко – кандидат педагогічних наук, доцент;

І. А. Чистякова – кандидат педагогічних наук, доцент

Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний, європейський та національний виміри змін: матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції (23–24 квітня 2020 року, м. Суми). Том 1. – Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2020. 279 с.

ISBN 978-966-698-289-9 (повне зібрання)

ISBN 978-966-698-290-5 (Том 1)

Збірник містить матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний, європейський та національний виміри змін», що є складовою виконання проєкту програми Еразмус+ Жан Моне Модуль. У матеріалах конференції розглядаються стратегії інноваційного розвитку вищої освіти в Україні, ЄС та світі; інновації у докторській підготовці молодих науковців: український, європейський та світовий досвід; організаційно-педагогічне забезпечення інноваційного розвитку вищої освіти в Україні, ЄС та у світі; стратегії та інноваційні технології підготовки викладачів вищої школи.

Proceedings contain materials of the International scientific-practical conference “Innovative development of higher education: global, European and national dimensions of change”. The conference is held within the framework of Erasmus+ Jean Monnet Module project. Proceedings of the conference reveal strategies of innovative development of higher education in Ukraine, EU and the world; innovations in doctoral training in educational/pedagogical sciences: Ukrainian, European and world experience; organizational and pedagogical support of innovative development of higher pedagogical education in Ukraine, EU and in the world; strategies and innovative technologies of the training of high school teachers.

The materials are published as part of the EU project which is funded with support from the European Commission. This publication reflects the views only of the authors and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Матеріали конференції подано в авторській редакції.

УДК 378.091:001.895](477:4)(063)

демократичного життя, активного громадянства, міжкультурного діалогу, посилення соціальної інтеграції та солідарності молоді, сприяти міжнародній співпраці в молодіжній сфері.

Н. В. Кузнєцова, І. П. Анненкова, О. М. Ружицька
ОНУ імені І. І. Мечникова

ПРО НЕОБХІДНІСТЬ УЗГОДЖЕННЯ ПІДХОДІВ ЩОДО НАДАННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПРАЦІВНИКА

Науково-педагогічні працівники є основними учасниками освітнього процесу в закладах вищої освіти України. Саме їхня наукова та професійно-педагогічна компетентність стає чинником, що визначає якість вищої освіти в цілому. Тому питання актуальності визначення вимог держави щодо надання цієї професійної кваліфікації не викликає сумніву.

Питання надання закладами вищої освіти професійних кваліфікацій загострилось у зв'язку з набранням чинності нового закону України «Про освіту», згідно з яким кваліфікації були поділені на професійні й освітні. Зокрема, у цьому законі зазначено, що «освітня кваліфікація – це визнана закладом освіти чи іншим уповноваженим суб'єктом освітньої діяльності та засвідчена відповідним документом про освіту сукупність встановлених стандартом освіти та здобутих особою результатів навчання (компетентностей)» (Про освіту: Закон України). Відповідно, «професійна кваліфікація – це визнана кваліфікаційним центром, суб'єктом освітньої діяльності, іншим уповноваженим суб'єктом та засвідчена відповідним документом стандартизована сукупність здобутих особою компетентностей (результатів навчання), що дозволяють виконувати певний вид роботи або здійснювати професійну діяльність» (Про освіту: Закон України).

Питання надання кваліфікації викладача як науково-педагогічного працівника в Україні має відмінності порівняно із зарубіжними країнами, що пов'язано з традиціями, що склались у радянський час, і були спільними для всіх радянських республік. Ця кваліфікація надавалась університетами на відміну від педагогічних інститутів, що готували вчителів. У 90-х рр. ХХ ст. у стрімкому процесі структурних змін майже всі педагогічні заклади вищої освіти змінили свої статуси на «університети», що й стало початком плутанини в наданні кваліфікацій, що триває дотепер. Новоперетворені педагогічні університети теж почали надавати своїм випускникам кваліфікацію «викладач».

До 2014 р. в закладах вищої освіти готували фахівців за освітньо-кваліфікаційними рівнями «спеціаліст» та «магістр». Чіткого розподілу між змістом і формами підготовки при цьому теж не було. Однак чинними на той час нормативними документами все ж зазначалося, що спеціалісти були зорієнтовані на практичну професійну діяльність, а магістри – на продовження в майбутньому науково-дослідної діяльності й переваги в якості претендентів на керівні посади. Хоча в реальній практиці вступу до

аспірантури або набуття певної посади наявність різних дипломів не була суттєвою перешкодою для подальшого навчання або діяльності.

Після набуття у 2014 р. чинності нового закону України «Про вищу освіту», згідно з яким освітньо-кваліфікаційний рівень «спеціаліст» скасовувався, вищезазначені відмінності взагалі втратили своє значення. У цьому самому законі, у п. 9 ст. 55 зазначалося, що посади науково-педагогічних працівників можуть займати особи, які мають науковий ступінь або вчене звання, а також особи, які мають ступінь магістра. Таким чином, законодавчо було закріплено відсутність вимоги педагогічної підготовки для викладачів ЗВО, оскільки наявність навчальних дисциплін, що забезпечують формування професійно-педагогічних компетентностей, на той час не регламентувалося чинними нормативними документами, і вже було питанням вузівської автономії.

Активна діяльність Національного агентства забезпечення якості вищої освіти в новому складі, прийняття Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти (2019), процес акредитації освітніх програм – усе це актуалізувало та знову загострило питання надання професійних кваліфікацій, зокрема, педагогічним і науково-педагогічним працівникам. Це обумовлено насамперед неузгодженістю позицій між НАЗЯВО і МОН України (передусім НМР, які відповідають за укладання стандартів вищої освіти) у питаннях надання професійних кваліфікацій.

У цьому контексті актуальність проекту професійного стандарту на посади «Асистент», «Викладач», «Старший викладач», «Доцент», «Професор» (Про освіту: Закон України) не викликає сумнівів, оскільки його відсутність створювала складності в процесі визначення критеріїв відбору науково-педагогічних працівників закладами вищої освіти, а також формулювання професійно-педагогічних компетентностей у освітніх програмах.

Позитивною стороною проекту є спроба унормувати професіографічний погляд на діяльність викладача закладу вищої освіти з позицій компетентнісного підходу. Запропонований перелік загальних і професійних компетентностей може стати основою подальшої розробки цього питання.

Разом із тим, на наш погляд, у документі не враховані важливі позиції.

1. В Україні не унормовано питання наявності й визнання кваліфікації «Викладач закладу вищої освіти». Так, у проекті стандарту (п. 1.4.) назва професії (професійної назви роботи) дається згідно з Національним класифікатором України ДК 003-2010 «Класифікатор професій», а саме: 2310.1 Професор кафедри. 2310.1 Доцент. 2310.2 Викладач закладу вищої освіти (вищого навчального закладу). 2310.2 Асистент. У п. 1.5. зазначається узагальнена назва професії –

Викладач. У п. 1.6. подані назви типових посад: Асистент. Викладач. Старший викладач. Доцент. Професор.

Отже, проєкт не тільки не вирішує проблему плутанини між поняттями, яка існувала й раніше, але й закріплює її. Виходячи зі змісту документу (п. 1.9), умовами допуску до роботи за професією є наявність наукового ступеню та/або вченого звання, а також у окремих випадках, наявність освітнього ступеню магістра або освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста. Таким чином, наявність спеціальної педагогічної підготовки не вимагається.

Разом із тим, у п. 1.10 до кожної з вищезазначених посад наведений перелік компетентностей, необхідних для виконання вимог до знань, умінь і навичок. Закономірно виникає питання: яким чином і де мають бути сформовані ці компетентності?

В Україні склалася певним чином парадоксальна ситуація, коли отримати посаду викладача ЗВО в розрізі вимог щодо наявності педагогічної підготовки навіть простіше, ніж отримати посаду вихователя закладу дошкільної освіти, що передбачає наявність освітнього ступеню магістра відповідного спрямування.

2. Значна частина проєкту присвячена переліку професійних компетентностей, що теж можуть бути предметом спеціального аналізу. Зазначимо лише, що питома вага комунікативних та інтерактивних компетентностей, на наш погляд, є недостатньою.

Але найбільш суттєвим є те, що їх формування передбачає в якості обов'язкової умови наявність педагогічної підготовки, оскільки вони не можуть бути сформовані в інформальній освіті. Крім цього, формування педагогічних умінь без належної теоретичної підготовки призводить до запозичення, копіювання чужого досвіду без розуміння методології науково-педагогічної діяльності.

3. Серед переліку знань, зокрема Б 1. 37. зазначено – Основи вікової психології, педагогіки та андрагогіки. Вважаємо за необхідне належний рівень знань андрагогіки й педагогіки вищої школи, а не лише їх основ.

4. У п. 1.10 різниця між доцентом і професором полягає в переліку вимог до знань, умінь і навичок для виконання трудової функції Є. Розроблення та вдосконалення освітніх програм. Проте доценти також мають право бути керівниками проєктних груп і гарантами освітніх програм, зокрема, на першому (бакалаврському) рівні, тому така різниця у вимогах є недоцільною. Крім того не зрозуміла різниця між доцентом і професором у виконанні трудових функцій.

5. У проєкті використовуються терміни «наставництво» й «менторство», які потребують визначення.

У цілому, позитивно оцінюючи спробу підготовки важливого нормативного документу, вважаємо, що в даній редакції він не вирішує, а поглиблює кризу в українській вищій освіті, яка виникла у 2015 р. у зв'язку з новим переліком спеціальностей, згідно з яким педагогічні

спеціальності відокремлені як освітні. Якщо для підготовки педагогічних кадрів для закладів середньої освіти це питання вирішується, хоча й не найкращим чином (сильніші абітурієнти не вступають на педагогічні спеціальності), то питання підготовки науково-педагогічних працівників взагалі наразі не може бути вирішене, не вступаючи в суперечність із наявною нормативною базою. Проектні групи, розробляючи освітні програми, орієнтуються на відповідні стандарти непедагогічних спеціальностей, у яких педагогічні компетентності відсутні. Відтак, особливо в класичних університетах, із навчальних планів вилучаються педагогічні дисципліни та практики.

Професійно-педагогічну складову вважаємо обов'язковим компонентом освітніх програм освітньо-наукового рівня. Крім того, доцільно розмежувати вимоги щодо обсягу педагогічної підготовки для здобувачів другого (магістерського) та третього (освітньо-наукового) рівня з огляду на вимоги різних посад.

ЛІТЕРАТУРА

Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145- VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Професійний стандарт на посади «Асистент», «Викладач», «Старший викладач», «Доцент», «Професор»: проект / Міністерство соціальної політики України. URL: <http://https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proyekt-profstandartu-na-posadi-asistent-vikladach-starshij-vikladac>.

О. А. Кузнецова

Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди

ФОРМУВАННЯ МЕТОДИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНOSTІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ДО ПРОСВІТНИЦЬКОЇ РОБОТИ З УЧНЯМИ

Музично-просвітницька діяльність відіграє вагомe значення в процесі професійної підготовки вчителя музичного мистецтва. Адже вчитель музичного мистецтва не повинен замикатися на своєму предметі, тому що його головна мета – музично-естетичне виховання підростаючого покоління. Звідси народжуються основні вимоги до методичної підготовки вчителя музичного мистецтва, а саме: постійне збагачення власних знань, оволодіння новими сучасними методиками та музично-педагогічними технологіями роботи з учнями.

Методична підготовленість майбутніх учителів музичного мистецтва до музично-творчої діяльності з учнями передбачає їх залучення до творчої навчальної роботи над музичними творами з використанням художніх можливостей різновидів мистецтв. Тому організація навчальної роботи студентів передбачала стимулювання їх естетичних переживань у процесі усвідомленого сприймання художньо-музичних образів. З метою активізації студентів у процесі творчої навчальної роботи нами були створені проблемні ситуації, з якими стикається вчитель музичного мистецтва,

Карповець Х. М. Статус викладача в освітньому процесі сучасного університету.....	231
Коваленко Н. В. Міжнародний потенціал професійного розвитку викладача: програма ERASMUS + ...	233
Кузнєцова Н. В., Анненкова І. П., Ружицька О. М. Про необхідність узгодження підходів щодо надання кваліфікації науково-педагогічного працівника.....	236
Кузнєцова О. А. Формування методичної підготовленості майбутніх учителів музичного мистецтва до просвітницької роботи з учнями	239
Linenko A. Formation of pedagogical consciousness of future teachers of musical art as a factor of their professional development.....	243
Махмудов С. Ю. Инновационный подход к повышению квалификации педагогических кадров как основной фактор обеспечения качества образования.....	245
Михайличенко І. В. Використання педагогічних ідей А. С. Макаренка в Лебединському педагогічному училищі імені А. С. Макаренка	248
Осьмук Н. Г., Швець О. Г. Організація самостійної роботи студентів за допомогою хмарних технологій.....	253
Паламарчук О. В. Інноваційні засоби професіоналізації майбутніх викладачів-філологів	255
Пінчук Д. М. Інтернет-брендинг сучасного викладача.....	258
Гриб Т. Г., Рибалко П. Ф. Упровадження здоров'язберігаючого середовища в роботу з во – турбота про здоров'я студентів	261
Тао Жуй. Діагностика виконавсько-педагогічної майстерності майбутніх викладачів вокалу	264
Трофименко А. Б. Фасилітація як інноваційна технологія підготовки сучасного вчителя.....	266
Tsepkało O. Today's perspectives of mobile learning.....	268
Шаров С. В. Інфо-медійна грамотність як складова соціальної компетентності майбутнього вчителя	270